

Bliżej języka

Jak się odmienia czasownik w czasie przeszłym i przyszłym?

👤 Na rozgrzewkę

- Opisz co najmniej w trzech zdaniach swoje zajęcia podczas ostatniego weekendu. Następnie zamień się zeszytem z koleżanką lub kolegą. Przeczytaj tekst i podkreśl w nim czasowniki.

Przykład:

W sobotę wstałam późno. Około południa przyszły koleżanki i razem wybrałyśmy się na basen.

✉ Nowa wiadomość

Czasowniki w czasie przeszłym odmieniają się nie tylko przez **liczby** i **osoby**, lecz także przez **rodzaje**.

- W liczbie pojedynczej czasownik odmienia się przez trzy rodzaje:
rodzaj męski (r.m.), na przykład: (on) przyszedł,
rodzaj żeński (r.ż.), na przykład: (ona) przyszła,
rodzaj nijaki (r.n.), na przykład: (ono) przyszło.

Inne przykłady: Wojtek ziewnął – r.m., kartka leżała – r.ż., słońce jaśniało – r.n.

- W liczbie mnogiej czasownik odmienia się przez dwa rodzaje:
rodzaj męskoosobowy (r.m.-os.), na przykład (oni) przyszli,
rodzaj niemęskoosobowy (r.nm.-os.), na przykład (one) przyszły.

Przykłady: koledzy oglądali – r.m.-os., przyjaciółki pracowały – r.nm.-os.

Uwaga! Czasownik przyjmuje **rodzaj męskoosobowy**, gdy nazywa czynność wykonywaną przez ludzi, wśród których jest przynajmniej jeden mężczyzna lub chłopiec.

Przykłady: mężczyźni biegli, dziewczynki i chłopiec trenowali

Gdy mówimy natomiast o grupie złożonej z samych kobiet, dziewcząt, dzieci, zwierząt, roślin, rzeczy, posługujemy się czasownikami w **rodzaju niemęskoosobowym**.

Przykłady: panie rozmawiały, dzieci czytały, ptaki śpiewały, książki stały

Liczba pojedyncza			
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
1. os.	(ja) grałem	(ja) grałam	–
2. os.	(ty) grałeś	(ty) grałaś	–
3. os.	(on) grał	(ona) grała	(ono) grało

Liczba mnoga		
	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
1. os.	(my) graliśmy	(my) grałyśmy
2. os.	(wy) graliście	(wy) grałyście
3. os.	(oni) grali	(one) grały

Czasownik w czasie przeszłym i przyszłym

Czas na ćwiczenia

1. Których czasowników użyjesz w podanych zdaniach? Uzasadnij swój wybór.
  - Agata odwiedziła/odwiedził chorą koleżankę.
  - Aktorzy opowiedzieli/opowiedziały uczniom o swojej pracy.
  - Dzieci pojechali/pojechali na wycieczkę w góry.
2. Odczytaj fragment dziennika tak, aby było wiadomo, że jego autor opowiada o wydarzeniach z przeszłości.

Dzisiaj znalazłem portmonetkę. (Pojechać) z kolegami do kina. Gdy (zająć) miejsce w sali, (zauważyć), że przy moim fotelu leży kolorowy portfel. Ktoś (zgubić) go podczas poprzedniego seansu. Ponieważ do rozpoczęcia filmu (być) jeszcze chwila, szybko (pobiec) do punktu informacji. Gdy (zobaczyć) tam zapłakaną dziewczynę, od razu (domyślić się), że zguba jest jej własnością. Oła, bo tak ma na imię, bardzo mi (dziękować) za oddanie portmonetki. (Wymienić się) numerami telefonu. W sobotę pójdziemy do kina razem.

3. W podanych zdaniach znajdź czasowniki nazywające czynności, które odbędą się w przyszłości. Za pomocą ilu wyrazów utworzono formy czasu przyszłego?

Przykład:

Jutro rozpoczynam zajęcia z fotografii, które będą trwać aż do następnego miesiąca.

rozpoczynam —> jeden wyraz, będą trwać —> dwa wyrazy

Będę ćwiczyć tak długo, aż opanuję znajomość słówek.

Gdy zostanę wolontariuszem, będę pomagać innym.

Nowa wiadomość

Czasowniki w czasie przyszłym występują w jednej z dwóch form: prostej lub złożonej. Aby je odróżnić, wystarczy sprawdzić, z ilu wyrazów składa się czasownik.

- **Forma prosta** to czasowniki jednowyrazowe.

Przykłady: znajdziemy, pomoże, zrobisz

- **Forma złożona** składa się z dwóch wyrazów i odmienia przez rodzaje.

liczba pojedyncza

(on) będzie budował – r.m.

(ona) będzie budowała – r.ż.

(ono) będzie budowało – r.n.

liczba mnoga

(oni) będą budowali – r.m.-os.

(one) będą budowały – r.nm.-os.

Uwaga! W formie złożonej może występować **bezokolicznik**.

(on, ona, ono) będzie **budować**

(oni, one) będą **budować**

Formy złożone z bezokolicznikiem nie odmieniają się przez rodzaje.

Temat: Odmiana czasowników w czasie przeszłym i przyszłym (2 godz.)

Polecenia:

1. Zapisz temat w zeszytcie.
2. Przypomnij sobie wiadomości o czasowniku z ostatniej lekcji.
3. Wydrukuj i wklej do zeszytu „Nową wiadomość” ze str. 112 – zapoznaj się z tą informacją.

ZAPAMIĘTAJ!!!

W l.pojedynczej czasowniki odmieniają się przez trzy rodzaje: męski, żeński i nijaki, a l.mnogiej odmienia się przez dwa rodzaje: męskoosobowy (gdy czynność wykonywana jest przez ludzi, wśród których jest przynajmniej jeden chłopiec lub mężczyzna) i niemęskoosobowy (gdy mówimy o grupie złożonej z samych dziewcząt, kobiet, dzieci, zwierząt, przedmiotów, roślin).

4. Zrób ćw. 1 i 3.
5. Zapoznaj się z „Nową wiadomością” ze str. 113.
6. Pr. domowa: Określ rodzaj podanych czasowników i zamieść je we właściwej kolumnie:

psy szczekały   dziecko płakało   Romek, Ania i Basia stali   deszcz padał   mama gotowała
kwiaty zakwitły   kot zamruczał   słońce zaświeciło   robotnicy pracowali   Ania i Basia usiadły

Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy